

Boér Ferenc și Salat Lehel în *Maurii de Székely János* la Teatrul Maghiar de Stat din Cluj (regia: Tompa Gábor)

Desigur, ideologia textului are mai puțină importanță în sine; pe marginea ei s-ar putea discuta îndelung – cum, de altfel, și cred că ar fi înțelept să se procedeze, căci pamfletele reciproce nu fac decât să învenineze spiritele. Importantă, fiind vorba despre o lucrare literară, e transpunerea acestei ideologii în termenii artei. Or, sub acest aspect, piesa apare, cum ziceam, insuficient elaborată: materialul faptic e expus într-o formă brută, cele două fire ale tramei sunt alăturate, iar nu împletite, în mod nu doar previzibil ci și neîndemânatic; ca atare, mesajul sună, inevitabil, tezig și încrunțat-moralizator. Dar, fără îndoială, faptul că autorul nu a apucat să revină după '89 asupra textului poate explica și, în bună măsură, chiar scuza neîmplinirilor.

Nu la fel de explicabilă – cel puțin în raport cu propriul său crez estetic – mi s-a părut decizia lui Tompa Gábor de a monta această piesă. Dacă a socotit că tema ei prezintă interes (și, indiscutabil, prezintă), ar fi fost de preferat, poate, un spectacol-lectură, urmat de un dialog-dezbatere cu asistența. Așa, însă, mizanscena dă impresia că s-a molipsit de carențele

textului: este, la rândul ei, ilustrativă și tezigă, cumva neglijentă ca formulă vizuală și modestă ca adâncime a ideii. Pe scurt, dacă n-aș fi știut dinainte că e un spectacol regizat de Tompa, nu mi-ar fi venit să cred asta. Cât despre fetița ale cărei apariții marchează un fel de coperte – stilistice, să zicem –, pare un element adăugat, fără sens, de un regizor care ar fi voit să copieze, exterior, mizanscenele lui Tompa. Unele satisfacții oferă doar interpretarea actricească, și ea însă umbrită, parcă, de lipsa de cizelare a întregului; de pildă, tonul secvențelor „istorice” pendulează – inconștient, probabil, și mai mult ca sigur neintenționat – între parodie și melodramă. Lucrate cu un plus de atenție, episoadele „contemporane” se salvează prin impecabila compoziție realizată de Spolarics Andrea în rolul bizarei soții a profesorului, prin relieful dat de Hatházi András unui personaj episodic (un dezamăgit discipol al lui Kibédi) și, desigur, prin frământarea nespectaculoasă dar cu atât mai credibilă pe care Csiky András o impune ca dominantă a eroului său.

Adâncimi nedescoperite

LEONCE ȘI LENA de Georg Büchner. Traducerea: Thurzó Gábor ● **TEATRUL MAGHIAR DE STAT DIN CLUJ** ● Data reprezentației: 18 septembrie 1994 ● Regia: Barabás Olga ● Scenografia: T. Th. Ciupe ● Muzica: Hencz József ● Distribuția: Nagy Dezső (Regele), Hatházi András (Leonce), Spolarics Andrea (Lena), Madarász Lóránd (Valerio), Török Katalin (Guvernanta), Biró József (Maestrul de ceremonii), Dehel Gábor (Primul ministru), Ille Ferenc (Capelanul), Rekita Rozália (Rosetta), Salat Lehel (Primul soldat), Orbán Attila (Al doilea soldat).

Teatrul Maghiar din Cluj posedă, pe lângă sala mare, și un spațiu de joc anex, unde a fost amenajat un mic studio cu geometrie variabilă. Aici și-a amplasat tână regizoare Barabás Olga (studentă în ultimul an la Academia de Teatru din Târgu-Mureș și avându-l ca profesor pe Tompa Gábor) montarea cu **Leonce și Lena**.

Descoperită la mult timp după moartea, la numai 24 de ani, a lui Georg Büchner și lansată în repertoriul românesc prin fermecătorul spectacol al lui Ciulei de la „Bulandra”, în anii '70, piesa exercită asupra directorilor de scenă, mai ales tineri, din toată lumea, o atracție explicabilă, bănuiesc, mai ales prin modernitatea scriiturii, neașteptat de „liberă” pentru vremea când a fost compus textul (inceputul secolului 19). Pe scenele noastre, prezența

piesei este însă mai curând sporadică; probabil, din cauza dificultăților pe care le ascunde acest aparent basm, semi-romantic și semi-parodic. Pentru că îndărătul poveștii, arhicunoscute ca temă, a unui prinț ce fuge de-acasă pentru a scăpa de impusa căsătorie cu o prințesă necunoscută pe care o va întâlni (incognito) și îndrăgi („de la sine”) în timpul peregrinărilor, răsună, în tonalitate tulburător de gravă și de actuală, spaima dintotdeauna a omului față de mersul ineluctabil al destinului; nu mai puțin, inutilul său strigăt de răzvrătire. Prin toate acestea, **Leonce și Lena** apare ca o scriere unică în dramaturgia universală: un ciudat compendiu al istoriei literare ce avea să înregistreze abia un veac mai târziu nașterea curentelor pe care le anunță piesa – suprarealismul, existențialismul, teatrul absurdului.

Scenă din *Leonce și Lena* de Georg Büchner la Teatrul Maghiar de Stat din Cluj (regia: Barabás Olga)

Alegere temerară pentru un învățăcel într-ale regiei teatrale, textul își dezvăluie, în montarea Olgăi Barabás, doar un prim strat de interes – deriziunea la care sunt supuse ritualurile Curții și vorbăria goală a slujbașilor; adâncimile lui rămân nedescoperite. Altminteri, idila celor doi tineri e narată cu prospețime și sensibilitate, relevându-se astfel, întrucâtva, și unghiul nonconformist din care a privit-o dramaturgul. Regizoarea dovedește că a

asimilat serios lecțiile de „măiestrie” referitoare la compunerea cadrului și la mișcarea actorilor în scenă, la iluminat și la utilizarea scenografiei (inventivă și elegantă, mai ales în ceea ce privește costumele). Mai are însă de parcurs drumul de la „citirea scenică” a textului la reconstruirea lui **semnificativă** prin spectacol.

Și capitolul lucrului cu actorii e susceptibil de ameliorări; deocamdată,

aceștia par să se fi bazat mai mult pe experiența lor profesională anterioară decât pe îndrumările regizorale. I-am remarcat, din nou, pe Spolarics Andrea, Hatházi András, Biró József, dar și pe studentul Madarász Lóránd. Se poate spera, totuși, că tânăra regizoare va mai găsi ceva de spus în viitoarele ei spectacole.

ALICE GEORGESCU

REVOLUȚIE ȘI REFORMĂ

NOAPTEA DE SOLSTIȚIU de Bujor Nedelcovici. Traducerea: Lucia Verona ● **TEATRUL DRAMATIC DIN BAIJA MARE** ● Data reprezentației: 13 octombrie 1994 ● Regia: Romeo Bărbosu ● Scenografia: Dana Urdă ● Distribuția: Dana Ilie (Cristina), Doru Fârte (Teodor Cristea), Lucian Prodan (Ștefan Albu), Gică Andrușcă (Ofițerul), Romeo Bărbosu (Operatorul TV).

Noaptea de solstițiu de Bujor Nedelcovici este a doua piesă despre revoluția din 1989 montată la Teatrul Dramatic din Baia Mare în ultimul an. Radu Iftimovici încercase să demonstreze, în **Ah, ce grozav e să faci amor pe ploale**, că victimele pseudo-gherilei de stradă din jurul datei de 22 decembrie îi acuză deopotrivă pe reprezentanții instituției represive prer evoluționare – care au făcut acută criza socială – și pe cei ce s-au lăsat antrenaji în isteria mediatizată a loviturii de stat. Bujor Nedelcovici lămurește tranșant lucrurile și construiește un conflict dramatic maniheist: criminalul este „manipulatorul manipulat”, un personaj straniu care a învrăjbit miliția împotriva armatei și armata împotriva miliției și a declanșat un mic război civil – inițial fără să realizeze consecințele, urmând apoi să și le însușească selectiv și oportunist; de partea cealaltă este personajul pur, jurnalistul însetat de adevăr, în cele din urmă lichidat. Ce a fost revoluția dacă nu o piesă de teatru (o clovnadă) bine regizată? Unul dintre regizorii ei este Teodor Cristea, a cărui profesie e chiar aceasta: regizor și actor. Iar rolul lui în revoluție și-a găsit temeiul tocmai în charisma și autoritatea personalității cunoscute de toată lumea, al cărei îndemn l-ar fi urmat oricine. Acum este președintele comisiei parlamentare de anchetă a evenimentelor din decembrie '89.

Problemele revoluției sunt dezbătute în termeni limpezi, fără aluzii, între „spinozistul” Cristea și naivul Ștefan Albu, împătimit în a

demasca vinovatul. Unul știe că adevărul nu va ieși niciodată la iveală, celălalt se încapățânează să-l afle cu orice preț. Un rol ambiguu îl joacă Cristina, actriță revenită din străinătate, aparent conciliantă, dar care în textul lui Bujor Nedelcovici este chiar unul dintre agenții ce au provocat degingolada din decembrie, manipulând autoritatea lui Cristea. În montarea lui Romeo Bărbosu este un simplu personaj derutat, ca și ceilalți doi, și care – greu de explicat în acest caz – va sfârși, alături de Cristea, într-o ghenă de gunoi. Gunoiul istoriei, desigur. În fine, nu e cazul să ne pierdem în amănunte. Schema este clară: Teodor Cristea este implicat în crimele (fără voie ale) loviturii de stat și va fi aruncat la gunoi, în vreme ce inkomodul ziarist Ștefan Albu va fi omorât de același ofițer care executase comenzile ucigașe în revoluție. Lăsându-ne nouă, urmașii urmașilor lui, porunca dezvelirii adevărului. Morala e simplă. Cristea face revoluția, iar Albu suportă reforma. Așadar, retrogradul director de întreprindere și-a găsit răsplata, dar din păcate tânărul utecist nu are câștig de cauză și piesa se termină trist.

Îmi pare rău că nu pot să vorbesc foarte frumos despre o piesă în a cărei teză (nu neapărat și în detaliile ei) eu chiar cred. Dar nu înțeleg cum dezbate Bujor Nedelcovici – dramaturgul – evenimentele cele mai concrete cu puțină petrecute pe străzile Bucureștiului sau în studiourile TV aducând în discuție personaje de basm

precum: Marele Inchizitor, Regele fisurat. Ori jucăm cu cărțile pe față, ori construim parabole! Dacă Marele Inchizitor ghicim cine este, Regele fisurat e mai enigmatic. Vă ajut: „Revoluție și reformă”. El este al patrulea rege (rege – metaforic vorbind, Doamne ferește!) dintr-un șir mitic de regi: de apă, de pământ și de foc..., dar n-am priceput prea bine ce hram poartă și ce rol metafizic joacă. Oricum, în slujba lui s-a pus „manipulatorul manipulat” Cristea. Pentru a înțelege cosmic eresurile revoluționare din '89 personajele invocă din abundență pe Tezeu, pe Minotaur, pe Goliat și alte figuri legendare păgâne ce dau firul luminos revelator de semnificații. Adevărul despre revoluție se-anunță chiar mai ușor de aflat decât dacă am reîncepe să-nvățăm mitologie.

Romeo Bărbosu construiește anevoios un spectacol ce încearcă, onest, să facă dezbateră cât mai dramatică și mai sugestivă. Din când în când chiar izbutește, călăuzind în scenă actori cu experiență: Dana Ilie (în rolul Cristinei, simandicoasă, punctând pe un ton just momentele de luciditate), Lucian Prodan (temperamentalul și nonconformistul Albu) sau Doru Fârte (un Teodor Cristea viclean evaziv sau, dimpotrivă, histrionic, demonstrativ). Scenografia, chiar dacă nu foarte precisă și economică, atrage atenția asupra picturii sensibile a Danei Urdă, reprezentând chipuri triste, tragice, care se preling halucinant pe mari panouri mobile.

SEBASTIAN-VLAD POPA

Dana Ilie și Lucian Prodan în Noaptea de solstițiu de Bujor Nedelcovici la Teatrul Dramatic din Baia Mare (regia: Romeo Bărbosu)

